

Zpravodaj

Odborné vzdělávání v zahraničí

č. 2/2003 ✓

(20. února)

Střediska pro přípravu učňů	3	Třicetiletá historie francouzských středisek pro přípravu učňů. Změna v jejich zaměření v roce 1998, kdy střediska začala nabízet kurzy vedoucí k získání profesních diplomů všech úrovní.
Přehled aktivit, které se konaly v průběhu dánského předsednictví EU v oblasti vzdělávání	3	Konference na ministerské úrovni, konference pořádané v rámci dánského předsednictví, setkání generální ředitelů, jiné aktivity.
Celoživotní učení v Evropě	4	Zpráva o kvalitě celoživotního učení ve 34 evropských zemích. 15 indikátorů kvality celoživotního učení.
Nová koncepce tematiky ochrany životního prostředí v odborném vzdělávání	5	Ochrana životního prostředí v učebních dokumentech profesních škol v Německu. Zvýšení kvalifikace pracovníků malých a středních podniků v této oblasti.
Odborné vzdělávání v Lucembursku	6	Schéma vzdělávací soustavy. Počáteční odborné vzdělávání a příprava.
Financování odborného vzdělávání ve Finsku	8	Financování založené na výkonu vzdělávacích institucí, který bude měřen podle stanovených kritérií.
Tendence ve vývoji školských systémů (5) – Finsko	9	Zřízení jednotné devítileté školy v roce 1968. Spolupráce mezi středními všeobecně vzdělávacími a odbornými školami. Podpůrné programy pro slabší žáky.
Studentky na odborných vysokých školách v SRN	10	Stoupající počet studentek v přírodovědných a technických oborech.
Co nového v časopisech	11	Journal of Vocational Education and Training, 54, 2002, č. 3
Nové knihy v knihovně	12	EURYDICE, CEDEFOP, OECD ...
Příloha I/2003: Profesionální příprava a učení směřující k získávání kompetencí	17-36	Individuální výkon, přechod do pracovního života a sociální vylučování.

Tentokrát bych chtěla prostor na druhé stránce věnovat vzpomínce na PhDr. Ivana Švandu, který před měsícem nedobrovolně a navždy ukončil spolupráci při vydávání Zpravodaje. Naše spolupráce začala zhruba před deseti lety, když dr. Švanda zkritizoval obsahovou i estetickou úroveň Zpravodaje. Čtenáři, kteří si ještě pamatují Zpravodaj z té doby vědí, že bylo snadné mu leccos vytknout. Ale nabídnout a doopravdy poskytnout pomoc při přípravě Zpravodaje nebylo ani snadné, ani obvyklé. Dr. Švanda se do práce pro Zpravodaj pustil s důkladností sobě vlastní a po celou dobu, kdy byl zaměstnán v ústavu na plný úvazek, ji vykonával dobrovolně, jen jako své hobby. Byl přesvědčen, že vědecký pracovník musí vědět, co se děje v jeho oboru doma i ve světě. A pokud to studiem zahraničních pramenů zjistí, je škoda, aby si to nechával jen pro sebe.

Tento názor si naštěstí zachoval i po odchodu do penze, takže naše spolupráce pokračovala a ještě se rozšířila, protože měl na Zpravodaj více času.

Často se říká, že starší lidé mají moudrost, nadhled a vytrvalost, chybí jim však výkonnost a nápaditost mladých. U dr. Švandy platila jen první polovina tohoto tvrzení. Za celou dobu naší spolupráce zpracoval pro Zpravodaj několik stovek článků. Důkazem jeho výkonnosti je i to, že ještě v tomto čísle Zpravodaje najdete několik jeho článků, které měl dopředu připravené, a přitom se posledních pár měsíců věnoval jen korekturám – víc mu zdravotní stav nedovoloval.

Měl hodně originálních nápadů a také dost vůle je prosadit. Některé jeho připomínky se týkaly vzhledu časopisu, například že by na obálce měla být modrá barva doplněna červeným zatržítkem, které teprve vytváří ten správný kontrast. Nápad uvádět na titulní stránce celý obsah čísla se dotýkal estetického vzhledu časopisu, ale zároveň souvisel s pomocným aparátem, který dr. Švanda se svým smyslem pro systematičnost začal budovat. Tak vznikl tematický rejstřík, který nám dnes již připadá samozřejmý a nepostradatelný, a za články se začaly objevovat odkazy na předcházející příspěvky pojednávající o stejném problému.

Dr. Švanda si tak ve své mysli vytvořil rámec, do něhož pak doplňoval chybějící části. Snažil se získávat aktuální informace, které přinášejí něco nového. Věděl, že pro pracovníky v instituci jako je NÚOV je velmi důležité znát trendy v oblasti, kterou se zabývají. V dnešním globalizovaném světě, propojeném informačními a komunikačními technologiemi, si většinou můžeme být jisti, že to, co se zpočátku zdá příliš vzdálené naší dosavadní zkušenosti, zanedlouho dorazí i k nám a že je třeba se na to včas připravit, nebo o tom aspoň mít ponětí. Nové informace s sebou obvykle přinášejí také nové termíny, s nimiž je nutné se vypořádat tak, aby výsledné texty byly srozumitelné, výstižné, psané hezkou češtinou a také čtivé. Oblíbený výrok dr. Švandy „Evropa je v rukou překladatelů“ vtipně charakterizuje problémy, jaké při využívání zahraničních pramenů nastávají. Úvahy nad terminologickými rébusy a snaha o jejich vyřešení jsou dalším přínosem dr. Švandy práci celého ústavu.

Možná si teď říkáte, zda měl tento člověk vůbec nějaké záporné vlastnosti. Dá se říct, že byl umíněný a jeho názor bylo těžké změnit „zvenčí“. Většinou k tomu musel dospět sám. Před deseti lety byl odpůrcem počítačů a prohlašoval, že nejen on sám nikdy nebude na počítači pracovat, ale že ani nedovolí, aby kterákoliv z jeho prací byla do počítače přepsána. Zlobil ho způsob, jakým někteří „počítačové experti“ jednali s ostatními lidmi, jak jim svou nesrozumitelnou hantýrkou vlastně bránili pochopit věci, které se nakonec ukázaly celkem jednoduché. Bylo však jen otázkou času, kdy si výhody počítače sám uvědomí a naučí se s ním zacházet. Postupně si počítač oblíbil a elektronická pošta byla v posledních měsících jeho téměř jediným spojením s vnějším světem.

Škoda, že do končin, kde pobývá teď, Internet ještě nepronikl. **AK**

PhDr. Ivan Švanda, CSc.

Narozen 6. března 1932 v Kroměříži, zemřel 21. ledna 2003 v Kladně

Střediska pro přípravu učňů

Francouzská střediska pro přípravu učňů – *les centres de formation d'apprentis* vznikla před třiceti lety. Navázala na profesní kurzy zřízené v roce 1919. Jejich návštěva byla pro učně povinná, ale příliš se nedodržovala. Učebním pánům totiž vadilo, že kvůli ní mají učně uvolňovat ze zaměstnání. K závažným strukturálním změnám došlo ve francouzské profesní přípravě v průběhu druhé světové války. Ta byla tehdy značnou měrou scholarizována. Učební poměr byl zachován pouze v řemeslech, ale i tam se považoval za dožívající formu.

Významným krokem ve vývoji profesní přípravy byl zákon ze 16. července 1971. Ten kurzy profesní přípravy přetvořil ve střediska pro přípravu učňů a podstatně změnil pojetí této přípravy: ta se začala považovat za formu vzdělávání.

Zákon stanovil, že učněm se může stát mladý člověk starší šestnácti let. Učební pán s ním musí uzavřít učební smlouvu, ve které je vyznačen den zahájení přípravy, délka učební doby, výše odměny a určeno středisko pro přípravu učňů, které učeň bude navštěvovat. Vzdělávání ve středisku trvá osm hodin týdně nebo jeden týden za měsíc. Zpočátku se ve střediscích mohli učňové připravovat pouze k získání základního profesního certifikátu – CAP. To podvazovalo zájem o návštěvu středisek. Změnu nepřinesl ani zákon z roku 1989, jímž byli zaměstnavatelé osvobozeni od povinnosti hradit za učně sociální pojištění.

K ohrožení existence středisek pro přípravu učňů došlo v roce 1985, kdy bylo v rámci Fabiovy reformy stanoveno, že do roku 2000 bude získávat 80 % každého populačního ročníku vyšší sekundární vzdělání – bakalaureát. Paradoxně se však zájem o přípravu ve střediscích zvýšil, protože ji začali vyhledávat ti, kdo se obávali, že nebudou stačit požadavkům lyceí.

V roce 1998 došlo k poslední velké změně zaměření středisek pro přípravu učňů. Střediska začala nabízet kurzy vedoucí k získání profesních diplomů všech úrovní, včetně úrovní vysokoškolských. Došlo tak k proměně obsahu výrazu „učeň“: ten je sice i nadále určován pracovně právním opatřením – uzavřením učební smlouvy, ale kromě toho i formou absolvované přípravy – ta je alternační. Tato změna měla za následek rychlý růst počtu učňů vzdělávajících se ve střediscích. 57 % z nich získává CAP, 14 % BEP, 9,5 % BP, 7,7 % vyšší sekundární vzdělání (bac pro) a zbytek některý z vysokoškolských profesních diplomů.

Střediska pro přípravu učňů nejsou obecně považována za druhořadá zařízení. Vyučující v nich musí mít stejnou kvalifikaci, jaká se vyžaduje ve školách poskytujících obdobné diplomy, zkoušky jsou v příslušných druzích škol shodné. Většina vyučujících není kmenovými zaměstnanci středisek, ale jde o externisty, kteří pracují v komorách a v soukromých podnicích. To zajišťuje neustálou aktualizaci obsahu vzdělávání.

Od roku 1993 mohou nabízet alternační formy přípravy i profesní lycea. Zatím však o ně není velký zájem.

Pramen: Prost, Antoine: Les CFA ont trente ans. Le Monde de l'éducation, 2002, č. 299, s. 70-71. ■

Přehled aktivit, které se konaly v průběhu dánského předsednictví EU v oblasti vzdělávání

Konference na ministerské úrovni:

Konference ministrů školství o zvýšené evropské spolupráci v oblasti odborného vzdělávání a přípravy. Kodaň, 29.-30. listopadu 2002.

Konference pořádané v rámci dánského předsednictví EU:

- Celoživotní učení – učení pro dospělé v 21. století. Elsinor, 7.-9. října 2002.
- Vzdělávání v přírodních vědách a v technice – změny a výzvy. Kodaň, 8.-9. listopadu 2002.
- Kvalita ve vzdělávání – transparentnost a účast. Kolding, 28.-30. listopadu 2002.

Setkání generálních ředitelů:

- Schůze generálních ředitelů profesní přípravy. Aalborg, 21.-22. října 2002.
- Konference generálních ředitelů EU o vysokoškolském vzdělávání. Odense, 24.-26. listopadu 2002.

Jiné aktivity:

- Mládež 2002. 30. června – 13. července 2002.
- Evropský seminář o evropském přístupu ke kvalitě v odborném vzdělávání a přípravě. Elsinore, 19.-20. září 2002.
- Konference o sociálních partnerech a rozvoji kompetencí a kvalifikací v Evropě. Elsinore, 23.-24. září 2002.
- Interaktivní konference o mládeži, které se zúčastnili zástupci členských států EU, kandidátských zemí a zemí Společenství nezávislých států. Bornholm, 3.-6. října 2002.
- Konference EU o partnerství ve vzdělávání Grundtvig. Kodaň, 24.-27. října 2002.
- Výzkumná konference: Jaký vliv má kvalita spolupráce mezi školou a domovem na učení dětí. Nyborg, 25. října 2002.
- Schůzka Boloňské následné skupiny. Kodaň, 4. listopadu 2002.
- Mezinárodní den vzdělávání. 15. listopadu 2002.
- Konference o vzdělávání odborných učitelů a instruktorů. Kodaň, 21.-23. listopadu 2002.
- Evropské studentské shromáždění „Vysokoškolské vzdělání – lidské právo nebo komodita“? Kodaň, 21.-24. listopadu 2002.
- Shromáždění mládeže – Dánsko. Nyborg, 5.-8. prosince 2002.
- Schůze výboru pro vzdělávání Evropské rady. Kodaň, 11.-12. prosince 2002.

OPRAVA

V editoriale (s. 2) lednového čísla Zpravodaje je v šestém odstavci chybně uvedeno, že ministři školství EU se dohodli na posílení spolupráce v odborném vzdělávání a přípravě v *prosinci* 2002 v Kodani. Tato konference na ministerské úrovni se však konala již **29.-30. listopadu**.

Ve Zpravodaji č. 12/2002 na s. 12 má v druhém řádku pod tabulkou být „20. listopadu 2002“.

Pramen: http://pub.uvm.dk/2002/eu2002/indhold_engelsk.htm

Celoživotní učení v Evropě

Podle první evropské zprávy o kvalitě celoživotního učení nepodávají evropské země celkově v oblasti kvalifikací a kompetencí dobrý výkon. Zprávu předložila pracovní skupina složená ze zástupců 34 zemí (v abecedním pořádku to jsou: Albánie, Belgie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Kypr, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Makedonie, Malta, Německo, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko, Turecko), OECD, UNESCO, Evropské komise, Evropského oddělení EURYDICE a CEDEFOP.

Zpráva ukázala, že zapojení celé populace do celoživotního učení neprobíhá ve všech zemích úspěšně. Na základě posledních výsledků Programu mezinárodního hodnocení žáků (PISA) se zjistilo, že 7 – 35 % patnáctiletých je nedostatečně vybaveno pro účast v celoživotním učení, protože neumějí dobře číst a psát, 3 – 27 % má potíže s počítáním a 7 – 32 % má nedostatečné znalosti v přírodních vědách.

Velký problém představují žáci, kteří opouštějí školu předčasně a tvoří v zúčastněných zemích 10 – 40 % populace.

Míry účasti aktivní populace v celoživotním učení se v jednotlivých zemích velmi liší, od 2 % v Rumunsku a v Řecku po téměř 25 % ve Švýcarsku a na Islandu.

Investice do celoživotního učení jako procento z hrubého domácího produktu činí například v Řecku 3,5 %, ve Spojeném království 4,76 % a ve Švédsku 8,33 %. Průměr v 15 zemích EU je 5,03 %.

Ve zprávě je citována upravená definice celoživotního učení, která byla poprvé uveřejněna ve sdělení Evropské komise nazvaném Vytvořit evropský prostor pro celoživotní učení (listopad 2001). Ta se trochu liší od původní pracovní definice uvedené v Memorandu Evropské komise o celoživotním učení (viz příloha Zpravodaje č. II/2001). Nová definice zní:

Veškeré učební činnosti prováděné v průběhu života s cílem zlepšit si vědomosti, dovednosti a kompetence z osobního, občanského, sociálního a profesního hlediska.

Ve zprávě je uvedeno patnáct indikátorů kvality celoživotního učení, které slouží k popisu současné situace, ke kvantifikaci stanovených cílů, k poskytování informací o vývoji celoživotního učení, k osvětlování faktorů, které mohou přispět k dosažení žádoucích výsledků apod. Indikátory jsou rozděleny do čtyř oblastí:

A. Kvalifikace, kompetence a postoje

1. Čtení a psaní
2. Matematika
3. Nové dovednosti v učící se společnosti
4. Dovednosti učit se učit
5. Kulturní a sociální dovednosti aktivního občanství

B. Přístup a účast

6. Přístup k celoživotnímu učení
7. Účast v celoživotním učení

C. Zdroje celoživotního učení

8. Investice do celoživotního učení
9. Vzdělavatelé a vzdělávání
10. Informační a komunikační technologie (IKT) v učení

D. Strategie a rozvoj systému

11. Strategie celoživotního učení
12. Souvislost nabídky
13. Poradenství
14. Akreditace a certifikace
15. Zajišťování kvality

Pramen:

Europe "not doing well enough" in lifelong learning. Journal of European Industrial Training, 26, 2002, č. 9. (Časopis vychází 9krát ročně a je možné si ho předplatit za neuvěřitelných 418 670,-Kč.)

European report on quality indicators of lifelong learning. Fifteen quality indicators. Report based on the work of the Working Group on Quality Indicators. Brussels, European Commission 2002. 95 s. (K dispozici v knihovně – vytištěno z Internetu http://europa.eu.int/comm/education/life/15indicators_en.pdf) ■

Nová koncepce tematiky ochrany životního prostředí v odborném vzdělávání

Analýza německých učebních dokumentů profesní přípravy, která sledovala, jak jsou do nich začleněny prvky ochrany životního prostředí, ukázala, že v nich sice tyto prvky lze nalézt, ale jsou rozptýleny a chybí jim systematické uspořádání. Nejčastěji tvoří součást odborného obsahu. Není však jisté, zda jsou relevantní podnikové praxi. Převládá přesvědčení, že by významnější roli v ekologickém vzdělávání mohly hrát profesní školy, v nichž lze snadněji do obsahu vzdělávání zařazovat souvislé celky týkající se ochrany životního prostředí v podnicích. Ty lze jen nesnadno v systematické podobě probírat v praktické části duální přípravy.

Práci profesních škol by při probírání obsahů týkajících se ochrany životního prostředí v podnicích mohlo usnadnit nové pojetí vyučování této tematiky. Jde o koncept nazvaný *Umweltkommunikation*, tedy volně přeloženo „komunikace o životním prostředí“. Cílem této komunikace je odkrývat problémy ochrany životního prostředí v podnicích, hovořit o nich a hledat způsoby jejich řešení. Předností tohoto konceptu je těsné spojení problematiky ochrany životního prostředí s každodenním životem podniku. Je přitom užitečné otázky ochrany životního prostředí převádět do řeči ekonomů, chápat je jako záležitosti cen, nákladů a úspor, které se nakonec dotýkají všech zaměstnanců podniku.

Profesní školy by měly učňům poskytnout základní kvalifikace k řešení problémů ochrany životního prostředí v podnicích. S ohledem na to, že jsou tyto záležitosti těsně spojeny s praxí podniků, je nezbytné, aby si absolventi po nástupu do zaměstnání získanou kvalifikaci v tomto směru rozšiřovali dalším vzděláváním. Výzkumy prokazují, že takový postup je nejnázemnější ve velkých podnicích, v nichž působí specialisté na ochranu životního prostředí a jsou rozvinuty efektivní způsoby interní i externí komunikace. V malých a středních podnicích je situace odlišná a komunikace o záležitostech ochrany životního

prostředí se v nich rozvíjí nesnadno. Tyto podniky se často odmítají výrazněji podílet na zařazování ekologických témat do profesní přípravy, která v nich probíhá. To se odráží i na postojích učňů.

Tím, jak tuto situaci změnit, se zabývá projekt nazvaný *Umweltkommunikation und Mitarbeiterqualifizierung* – komunikace o životním prostředí a kvalifikování pracovníků. Jeho cílem je podporovat komunikaci v rámci malých a středních podniků a přispět ke zvýšení kvalifikace pracovníků v oblasti ochrany životního prostředí. Bližší informace o projektu lze získat na internetové adrese <http://www.uk-mq.de/>

Pramen: Kastrup, Julia – Weigelt, Tobias: Berufliche Umweltbildung zwischen Hoffnung und Skepsis. Berufsbildung, 2002, č. 76, s. 16-18. ■

Odborné vzdělávání v Lucembursku

Rozloha: 2586 km²

Hlavní město: Lucemburk (lucembursky Letzeburg, francouzsky Luxembourg, německy Luxemburg)

Počet obyvatel: 423 700 (1998)

Úřední jazyky: lucemburština, francouzština, němčina (při mezinárodním styku se nejvíc používá francouzština)¹

Schéma vzdělávací soustavy

Certifikáty a diplomy		Diplôme de fin d'études secondaires**	Baccalauréat technique**	Diplôme de technicien**	Certificat d'aptitude technique et professionnelle - CATP	Certificat de capacité manuelle	
						Certificat d'initiation technique et professionnelle	
Věk			*				14. N
18	1. F	Sekundární všeobecné vzdělávání <i>Enseignement Secondaire Général</i>	<i>régime technique</i>	<i>régime de la formation de technicien</i>	<i>régime professionnelle</i>	<i>régime professionnelle</i>	13. N
17	2. F						12. N
16	3. F		11. N				
15	4. F		10. N				
14	5. F		Nižší stupeň odborného vzdělávání – <i>cycle inférieur</i>				
13	6. F					8. N	
12	7. F					7. N	
11		Primární vzdělávání – <i>enseignement primaire</i>					Speciální vzdělávání <i>Classes spéciales</i>
10							
9							
8							
7							
6							
5		Předškolní výchova – <i>éducation préscolaire</i>					
4							

Povinná školní docházka

1. – 7. F = označení ročníků podle francouzského modelu

7. – 14. N = označení ročníků podle německého modelu

* studium připravující pro povolání ve zdravotnictví a sociálních službách je o rok delší

** diplom umožňuje vstup do vysokoškolského vzdělávání

¹ Vyučovacím jazykem je francouzština nebo němčina; u administrativních a obchodních oborů je kromě těchto dvou jazyků povinná též angličtina. *Baccalauréat technique* vyžaduje studium tří jazyků, *diplôme de technicien* studium dvou jazyků a CATP studium jednoho jazyka.

V Lucemburském velkovévodství odpovídá za řízení všech úrovní vzdělávání, včetně vysokoškolského, Ministerstvo národního vzdělávání, profesní přípravy a sportu (*Ministère de l'Education Nationale, de la Formation Professionnelle et des Sports*). Profesní přípravu má na starosti jako celek (školní část i přípravu na pracovišti), i když se na její organizaci podílejí též obchodní a průmyslové komory.

Počáteční odborné vzdělávání a příprava

Odborné trasy vzdělávání si obvykle vybírají žáci, kteří se obávají, že by ve všeobecném sekundárním vzděláváním, jehož hlavním úkolem je připravit pro vysokoškolské studium, neuspěli.

Všeobecné sekundární vzdělávání poskytují střední školy (*lycées*) a odborné sekundární vzdělávání střední odborné školy (*lycées technique*). Některé školy sdružují oba tyto proudy v jedné instituci.

Žáci mohou vstoupit do odborného sekundárního vzdělávání přímo ze základní školy, nebo později přestoupit ze všeobecně vzdělávací školy.

V průběhu prvních tří let odborného sekundárního vzdělávání, v nichž se plní povinná školní docházka, převažuje všeobecné vzdělávání, žáci se však seznamují se škálou oborů odborného studia.

Organizace odborného sekundárního vzdělávání se řídí zákonem ze 4. září 1990. Jeho délka se různí podle vybraného oboru a povolání. Je rozděleno do tří stupňů:

- **První stupeň** (*cycle inférieur*) trvá tři roky a navazuje na šestileté primární vzdělávání.
- **Střední stupeň** (*cycle moyen*) se skládá:
  - z profesní přípravy, obvykle tříleté;
  - ze vzdělávání techniků, obvykle dvouletého;
  - z odborného vzdělávání, obvykle dvouletého.
- **Vyšší stupeň** (*cycle supérieur*) se skládá:
  - ze vzdělávání techniků, obvykle dvouletého;
  - z odborného vzdělávání, obvykle dvouletého.

Úkolem **středního stupně** je připravit žáky pro vstup na trh práce nebo pro studium na vyšším stupni odborného vzdělávání.

Profesní příprava (*régime professionnelle*) spočívá v přípravě na pracovišti na základě učební smlouvy a v docházce do *lycées technique* (viz článek 8 zákona ze 4. 9. 1990). Je rozdělena do několika směrů: zemědělství, řemesla, obchod, hotelnictví a turismus, průmysl, domácí hospodářství, zdravotnictví a sociální péče.

Profesní příprava představuje nejjednodušší a nejpřímější cestu k získání profesní kvalifikace. Absolventům je udělováno osvědčení o odborné a profesní způsobilosti – CATP (*Certificat d'aptitude technique et professionnelle*), osvědčení o technické a profesní průpravě – CITP (*Certificat d'initiation technique et professionnelle*) nebo osvědčení o manuálních dovednostech – CCM (*Certificat de capacité manuelle*).

Držitel certifikátu CATP se může přihlásit do kurzů připravujících na mistrovské zkoušky. Kurzy pořádá Kvalifikační středisko řemeslnické komory (*Centre de qualification de la chambre des métiers*), střední odborné školy (*lycées techniques*) nebo střediska dalšího profesního vzdělávání (*centres de formation professionnelle continue* – CFPC). Zkoušky, které organizuje řemeslnická komora, se skládají z testu a z praktické zkoušky. Uchazeči musí být starší 21 let a pracovat v daném povolání nejméně tři roky po získání CATP. Po úspěšném složení zkoušky dostávají vysvědčení o mistrovství (*brevet de maîtrise*) a mohou se stát samostatně výdělečně činnými a připravovat učně. Příprava na mistrovské zkoušky se řídí zákonem z 11. července 1996.

Vzdělávání techniků (*régime de la formation de technicien*) na tomto stupni připravuje pro studium na vyšším stupni. Je rozděleno do několika směrů: administrativa a obchod,

zemědělství, umění, chemie, elektrotechnika, stavebnictví, hotelnictví a turismus, výpočetní technika, strojírenství.

Odborné vzdělávání (*régime technique*) na tomto stupni připravuje pro studium na vyšším stupni. Je rozděleno do několika směrů: administrativa a obchod, zdravotnictví a sociální péče, odborné vzdělávání všeobecně.

Kurikulum se skládá ze všeobecně vzdělávacích předmětů (etika, angličtina, francouzština, třetí jazyk, matematika, chemie, fyzika, všeobecné znalosti o současném světě, tělesná výchova) a z různých odborných a praktických předmětů (podle oboru studia).

Odborné vzdělávání na **vyšším stupni** vede k získání diplomu *baccalauréat technique*. Vyučovací předměty se liší podle směru:

- **Administrativa a obchod** – všeobecně vzdělávací předměty (němčina, angličtina, francouzština, současný svět), přírodovědné a ekonomické předměty (včetně matematiky, výpočetní techniky, účetnictví, ekonomiky a práva), tělesná výchova, jeden volitelný předmět (náboženství/etika);
- **Odborné vzdělávání všeobecně** – všeobecně vzdělávací předměty (němčina, angličtina, francouzština, současný svět), přírodovědné a technické předměty (matematika, výpočetní technika, fyzika, chemie, strojírenství, elektrotechnika), technologické a praktické předměty, tělesná výchova, jeden volitelný předmět (náboženství/etika);
- **Zdravotnictví a sociální péče** – všeobecně vzdělávací předměty (němčina, angličtina, francouzština, současný svět), přírodovědné předměty (včetně matematiky, výpočetní techniky, fyziky a chemie), klinický předmět, tělesná výchova.

Vzdělávání techniků na **vyšším stupni** vede k získání *diplôme de technicien*. Vyučovací předměty pro všechny směry jsou: všeobecně vzdělávací předměty (němčina, angličtina, francouzština, matematika, občanská a společenská výchova, zdravotnictví a životní prostředí, tělesná výchova), odborné a praktické předměty podle zvoleného směru.

Pramen:

Frideres-Poos, José – Engel, Gilbert – Lenert, Jerry: Vocational education and training in Luxembourg. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities 2002. 95 s. Vyd. CEDEFOP.
<http://www.men.lu/> ■

Financování odborného vzdělávání ve Finsku

Univerzity a polytechniky ve Finsku používají systém financování, který je založen na výkonu a umožňuje ministerstvu školství odměňovat dobré vysokoškolské instituce. Ministerstvo chce nyní zavést podobný systém financování v odborném vzdělávání a přípravě. Jeho snahou je doplnit financování založené na provozních nákladech sekundárního odborného vzdělávání financováním založeným na výkonu.

V prosinci 2000 zahájil Ústřední školský úřad, pověřený ministerstvem školství, projekt zaměřený na vybudování systému financování založeného na výkonu pro sekundární odborné vzdělávání a přípravu, který by měl evaluovat a odměňovat poskytovatele vzdělávání, zejména ve vztahu k uplatnění studentů v zaměstnání nebo v dalším studiu. Jiným cílem mělo být zlepšení řídicích účinků systému financování. Ústřední školský úřad dokončil svou zprávu na podzim 2001 a ministerstvo školství schválilo navržený plán v listopadu 2001.

Školská správa i poskytovatelé vzdělávání se do značné míry shodují v tom, že zavedení financování založeného na výkonu do odborného vzdělávání a přípravy je nezbytné.

Pozitivní aspekty tohoto systému mimo jiné jsou:

- odměňuje úspěšné fungování;
- podporuje zlepšení ve fungování instituce;
- povzbuzuje poskytovatele vzdělávání k tomu, aby odměňovali nejlepší studenty;

- zdůrazňuje význam sekundárního odborného vzdělávání a přípravy a vylepšuje jeho obraz.

Model financování založeného na výkonu bude zaváděn postupně od roku 2002. Evaluace škol bude založena na kvantitativních indikátorech rozdělených do čtyř skupin:

- efektivnost: to znamená přechod studentů ze školy do zaměstnání nebo do studia vyšší úrovně;
- procesy: indikátory studijní úmrtnosti a počtu těch, kdo absolvovali celý vzdělávací cyklus;
- vyučující: vzdělání, které již učitelé mají, a možnost dalšího vzdělávání;
- finanční situace organizátora odborného vzdělávání a přípravy (tzn. vlastníka škol, ne škol samotných). Skutečný indikátor ještě není stanoven, v důsledku rozdílného hrazení účtů různými skupinami organizátorů (obcí, konsorcií obcí, soukromníků).

Model financování z fondů přidělených na každý rok bude rozdělen na dvě části: financování založené na výkonu (70 – 90 %) a odměňování kvality (10 – 30 %). Kritéria pro odhadování části financování založeného na výkonu budou: uplatnění absolventů v zaměstnání nebo v dalším studiu (efektivnost); míra studijní úmrtnosti, míra úspěšnosti ukončení studia, míra využití licence organizovat vzdělávání a přípravu poskytovateli (procesy); formální kvalifikace a obnovování kompetencí (učitelský sbor) a finanční stabilita poskytovatele vzdělávání (finance). Evaluace pro odměňování kvality bude zaměřena tematicky, například na podporu rozvoje pracovního života, na rozvoj učení, na prevenci marginalizace, na speciální vzdělávací opatření a na internacionalizaci.

Pramen: Finland. Performance-based funding of vocational education. CEDEFOP INFO, 2002, č. 1, s. 15. ■

Tendence ve vývoji školských systémů (5)

Ve Zpravodaji číslo 10/2002 jsme informovali o tom, že redakce německého časopisu Pädagogik připravila v letošním ročníku sérii článků o vývoji školských systémů ve vybraných evropských zemích. Ty mají sloužit jako inspirační zdroj pro úvahy a diskuse o reformě vzdělávání v Německu. Některé části uveřejněných materiálů přináší nové nebo shrnující poznatky o vzdělávání ve sledovaných zemích a proto je postupně uveřejňujeme.

Finsko

K nejzávažnější změně finské školské politiky došlo v důsledku rozhodnutí parlamentu z roku 1968 o decentralizaci školství a o zřízení jednotné devítileté školy – *peruskuola*. Spolu s tím byly reformovány učební plány. Asi 60 % absolventů základní školy postupuje do gymnaziální sekundární školy – *lukio*. Rozhodující pro přijetí do této školy je průměr vypočítaný ze známek na závěrečném vysvědčení. Každá škola si může určit požadovanou hodnotu tohoto průměru. Je samozřejmé, že uznávané školy stanoví přísnější požadavky pro přijetí než školy okrajové.

Obsah vzdělávání v gymnaziální sekundární škole je rozdělen do kurzů, jejichž časová dotace je 38 vyučovacích hodin. Vyučování není organizováno v klasických školních třídách. Během studia žák absolvuje minimálně 75 kurzů a poté skládá maturitní zkoušku. Pro každý kurz je stanoven pracovní plán, jehož těžiště leží v určitých oborech. Žáci si sami volí kurzy, které chtějí navštěvovat. Studium v gymnaziální sekundární škole trvá tři roky. Maturitní zkoušku však mohou žáci v závislosti na svých výkonech skládat už po dvou letech studia - nebo až po čtyřech letech. Zkoušku mohou opakovat, aby si zlepšili své hodnocení.

58 % absolventů gymnaziální školy vstupuje na vysoké školy. Ve Finsku je 20 univerzit a 30 vysokých odborných škol.

Asi 40 % absolventů základní školy se připravuje k výkonu povolání ve školských vzdělávacích zařízeních, která mají vlastní dílny. Příprava v podnicích podobající se německému duálnímu systému má ve Finsku zcela okrajový význam.

Po absolvování deváté třídy základní školy je možné dobrovolně vstoupit do desátého ročníku, v němž si žáci zlepšují své předpoklady ke studiu ve vyšší sekundární škole.

V devadesátých letech byla otevřena možnost, aby žáci gymnaziální školy – *lukio* absolvovali některé kurzy v odborných školách a obdobně aby žáci odborných škol navštěvovali některé kurzy v gymnaziálních školách. Tím se stírají hranice mezi všeobecným a odborným vzděláváním a dochází k optimálnímu využití školských zařízení. O integraci všeobecného a odborného vzdělávání podle vzoru Švédska se však ve Finsku neuvažuje.

Finsko přijalo řadu opatření ke snížení propadání žáků ve všech stupních škol. Rozvíjí se různé podpůrné programy, které zvyšují rovnost šancí uspět při vzdělávání. Tak se daří minimalizovat negativní vlivy sociálního prostředí.

Ve Finsku je povolání učitele vysoce společensky oceňováno a má vysokou prestiž. Spolu s tím se daří vytvářet ve školách příznivé pracovní klima, které je založeno na důvěře mezi žáky a učiteli. Ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi téměř neexistují projevy školské šikany nebo agrese.

Již od roku 1948 mají všichni finští žáci nárok na bezplatné stravování ve školských jídelnách. Samozřejmostí je bezplatná péče o chrup, a to do 16 let věku žáka. Ke školskému personálu patří zdravotní sestry, školští psychologové a poradci. Kontakty s rodiči žáků udržuje pověřený kurátor, který řeší i eventuální konflikty.

Hodnocení výkonů se provádí pomocí bodů, v rozmezí 4 (nejhorší výkon) až 10. V prvních čtyřech ročnících základní školy jsou žáci hodnoceni pouze slovně. V páté a šesté třídě je slovní hodnocení doplněno bodovým hodnocením, od sedmé třídy je zavedeno pouze bodové hodnocení. Propadání ve Finsku díky podpůrným programům téměř neexistuje. V současné době se připravuje banka testů pro základní školu, jimiž lze zjistit, zda výkony žáků odpovídají standardům.

Pramen: Piri Riitta – Domisch, Reiner: Schulentwicklung in Finnland. Pädagogik, 2002, č. 6, s. 43-48. ■

Studentky na odborných vysokých školách v SRN

V současné době se více dívek v Německu rozhoduje pro technické obory vysokoškolského studia, především pro strojírenství a informační technologie.

Studie² vypracovaná pro Komisi Spolku a zemí pro plánování vzdělávání a podporu výzkumu (*Bund-Länder-Kommission für Bildungsplanung und Forschungsförderung*) ukázala, že ženy tvoří 21 % všech studentů technických oborů. Počet žen, které si volí studium informačních technologií vzrostl z jednoho tisíce v roce 1995 na pět tisíc v roce 2000. Studentky nyní tvoří 18,3 % ze všech studentů oboru informačních technologií.

Strojírenství také získává na popularitě – podíl studentek tohoto oboru činil v roce 2000 18,5 % z celkového počtu studentů. Nejméně oblíbeným oborem je u dívek elektrotechnika (9 %), přesto zájem o toto studium ve srovnání s minulostí stoupá.

Dále si dívky volí také vědy o životě (tj. zoologii, bakteriologii, sociologii apod.) a interdisciplinární obory, například zdravotnictví a ekologii, textilnictví a oděvnictví, bytové návrhářství a studium médií.

Pramen: More women choose engineering and IT in Germany. Journal of European Industrial Training, 26, 2002, č. 9.

<http://www.blk-bonn.de/> ■

² Frauen in den ingenieur- und naturwissenschaftlichen Studiengängen, Bericht der BLK vom 2. Mai 2002, Bonn 2002.

Co nového v časopisech

Journal of Vocational Education and Training	
<p>Balley, Bill – Robson, Jocelyn</p> <p>Changing Teachers: a critical review of recent policies affecting the professional training and qualifications of teachers in schools, colleges and universities in England. [Měníci se učitelé: kritický přehled současné politiky ovlivňující profesní přípravu a kvalifikace učitelů ve školách, v kolejích dalšího vzdělávání a na univerzitách v Anglii.]</p> <p>Journal of Vocational Education and Training, <u>54</u>, 2002, č. 3, s. 325-341. Lit. 25.</p> <p>Politické změny, které proběhly v posledních deseti letech, ovlivnily učitele v základních a středních školách, v dalším vzdělávání a na univerzitách. Klade se větší důraz na odpovědnost a kontrolu, a proto byly zavedeny profesní standardy pro učitele ve všech druzích škol. Nejednotný přístup státu ke vzdělávání učitelů vytvořil podle autorů článku závažné anomálie. Ty jsou ilustrovány na příkladu učitelů dalšího vzdělávání, jejichž práce se překrývá s prací učitelů v obou dalších sektorech. Úloha Národní vzdělávací organizace pro další vzdělávání – FENTO (<i>Further Educational National Training Organisation</i>).</p>	<p>Hughes, Katherine L. – Karp, Melinda Mechur – Orr, Margaret Terry</p> <p>„Business Partnerships for American Education“: employer involvement in the National Academy Foundation’s High School Career Academies. [Partnerství světa práce pro americké vzdělávání: zapojení zaměstnavatelů ve středoškolských kariérních akademiích Nadace národních akademií.]</p> <p>Journal of Vocational Education and Training, <u>54</u>, 2002, č. 3, s. 365-394. 7 tab., lit. 49.</p> <p>Nezisková organizace Nadace národních akademií – NAF (<i>National Academy Foundation</i>), která je sponzorována průmyslem, se zabývá získáváním a udržováním podpory zaměstnavatelů poskytované kariérním akademiím fungujícím u středních škol (<i>high schools</i>). Případová studie, na níž je článek založen, kombinuje data z terénu s telefonickým šetřením 192 zaměstnavatelů. Zjištění studie ukazují význam zapojení zaměstnavatelů do vzdělávání. Kariérní akademie jsou učící se společenství, která kombinují kurikulum připravující pro terciární vzdělávání (<i>college</i>) s profesními tématy (např. finance, cestování a turismus, zdravotnictví). Partneri z řad zaměstnavatelů jim poskytují možnost praxe v podnicích i jinou podporu.</p>
<p>Baum, Tom</p> <p>Skills and Training for the Hospitality Sector: a review of issues. [Kvalifikace a profesní příprava v sektoru pohostinství: přehled problémů.]</p> <p>Journal of Vocational Education and Training, <u>54</u>, 2002, č. 3, s. 343-363. Lit. 75</p> <p>Sektor pohostinství je považován za oblast, kde se využívají jen „nižší“ ekonomické kvalifikace. Článek čerpá z přístupu ke klasifikaci a analýze kvalifikací v pohostinství založeného na práci Noona a Blytona (1995) a z kritiky odborného vzdělávání pro pohostinství, kterou publikovali Ashton a Green (1996). Debatu o kvalifikacích v pohostinství má 4 klíčová témata: povaha práce a kvalifikací v pohostinství; snižování kvalifikací na pracovišti; odborné a obecné dovednosti; kvalifikace a vzdělávací proces v pohostinství.</p>	<p>Jones, Norah – Fitzgibbon, Karen</p> <p>For Better or Worse? The Marriage of Key Skills Development and On-line Learning. [V dobrém či zlém? Sňatek vytváření klíčových dovedností a učení on-line.]</p> <p>Journal of Vocational Education and Training, <u>54</u>, 2002, č. 3, s. 395-411. 1 obr. lit. 38.</p> <p>Vliv e-learningu na vytváření dovedností ve vysokoškolském vzdělávání. Hlavní otázkou je, zda prostředí e-learningu uspokojuje učební potřeby studentů tak, aby mohlo docházet k vytváření dovedností. Byla provedena analýza vyučování tváří v tvář a on-line při osvojování obecných dovedností Edexcel a klíčových dovedností (<i>Key Skills</i>) QCA. Bylo zjištěno, že dovednosti je možné si osvojovat prostřednictvím klasického vyučování i učení on-line.</p>
<p>McGrath, Simon</p> <p>Skills for Development: a new approach to international cooperation in skills development? [Dovednosti pro rozvoj: nový přístup k mezinárodní spolupráci v rozvoji dovedností?]</p> <p>Journal of Vocational Education and Training, <u>54</u>, 2002, č. 3, s. 413-430. Lit. 29.</p> <p>Odborné a profesní vzdělávání a příprava (TVET) bylo v Jižní Africe hlavním nástrojem rozvoje spolupráce od 50. do 90. let. Na začátku 21. století se projevuje rostoucí zájem o rozvoj dovedností, které představují širší koncept než TVET. Článek informuje o tom, jak se v posledních 10 letech změnila povaha práce a zaměstnání na jihu Afriky.</p>	<p>Smith, Erica</p> <p>Theory and Practice: the contribution of off the job training to the development of apprentices and trainees. [Teorie a praxe: příspěvek vzdělávání mimo pracoviště k rozvoji učňů a žáků.]</p> <p>Journal of Vocational Education and Training, <u>54</u>, 2002, č. 3, s. 431-453. 2 tab., lit. 52.</p> <p>Článek je založen na zjištěních kvalitativní studie mladých Australanů v prvním roce zaměstnání na plný úvazek. Studie se zaměřila na povahu a užitečnost vzdělávání mimo pracoviště v učňovské a žákovské přípravě. Zjištění potvrdila závěry dřívější studie o významu vzdělávání mimo pracoviště jako doplňku učení na pracovišti.</p>

Poláková, Jenny – Nelešovská, Alena: **Česko-německý, německo-český pedagogicko-psychologický slovník.** Olomouc, Nakladatelství Olomouc 2000. 206 s.

Německo-český česko německý studijní slovník. 4. přeprac. a rozšíř. vyd. Olomouc, Nakladatelství Olomouc 2002. 206 s.

Duden. Deutsches Universalwörterbuch. 4., neu bearbeitete und erweiterte Auflage. Mannheim, Dudenverlag 2001. 1892 s.

Rolfé, Heather: **Mobility in the European chemicals industry sector. The role of transparency and recognition of vocational qualifications.** [Mobilita v evropském sektoru chemického průmyslu. Úloha transparentnosti a uznávání profesních kvalifikací.]

Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities 2001. 69 s. "Panorama 2."

Markowitsch, Jörg – Kollinger, Iris – Warmerdam, John – Moerel, Hans – Konrad, John – Burell, Catherine – Guile, David: **Competence and human resource development in multinational companies in three European Union Member States: A comparative analysis between Austria, The Netherlands and the United Kingdom.** [Kompetence a rozvoj lidských zdrojů v nadnárodních společnostech ve třech členských státech Evropské unie: Srovnávací analýza Rakouska, Nizozemska a Spojeného království.]

Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities 2002. 85 s. "Panorama 18."

The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns. Report II: Supply and demand. General lower secondary education. [Učitelství povolání v Evropě: Profil, trendy a záležitosti. II. zpráva: Nabídka a poptávka. Všeobecné nižší sekundární vzdělávání.]

Brussels, EURYDICE 2002. 139 s. "Key topics in education in Europe. Volume 3."

La profession enseignante en Europe: Profil, métier et enjeux. Rapport II: L'offre et la demande.

Secondaire inférieure général. [Učitelství povolání v Evropě: Profil, profese a výzvy. II. zpráva: Nabídka a poptávka. Všeobecné nižší sekundární vzdělávání.]

Bruxelles, EURYDICE 2002. 139 s. „Question clé de l'éducation en Europe. Volume 3.“

Education at a Glance. OECD indicators 2002. [Vzdělávání na pohled. Indikátory OECD 2002.]

Paris, OECD 2002. 382 s.

Kapitoly: Výstup vzdělávacích institucí a vliv učení; Finanční a lidské zdroje investované do vzdělávání; Přístup ke vzdělávání, účast ve vzdělávání a jeho průběh; Učební prostředí a organizace škol.

Education policy analysis. [Analýza vzdělávací politiky.]

Paris, OECD 2002. 133 s.

Kapitoly: Posílení výchovných programů v raném dětství: politický rámec; Zlepšení kvality i rovnosti: poznatky z PISA 2000; Vyučující: zájmy a politické výzvy; Růst vzdělávání překračujícího hranice; Úvahy o lidském kapitálu.

Studentský diář. Generace Evropa 2002 – 2003.

Praha, Nadační fond Generace Evropa ČR 2002. 80 s.

Z obsahu: rozšiřování EU, studium a kariéra, kultura a společnost, výzvy světa, různé informace.

Burian, Michal – Knížek, Aleš – Rajlich, Jiří – Stehlík, Eduard: **Atentát. Operace Anthropoid 1941-1942.**

Praha, Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb 2002. 95 s.

Raudenský, Miroslav – Dorazil, Ivo: **Povodně 2002.** Letecké dokumenty. 2002.

Kapitoly: Povodně 2002; Praha; Lužnice, Berounka a Vltava (mimo Prahu); Labe; Průmyslové podniky (Spolana a Lovochemie); Povodeň 1997 na Moravě a ve Slezsku.

Mates, Vladimír: **Jména tajemství zbavená.** Malá encyklopedie 250 nejčastějších příjmení. 2. vyd.

Praha, Epoque 2002.

Příjmení Hladík patří jak do kategorie „podle zaměstnání“ (někdy i podle nástrojů, jež tato řemesla používají, viz Šídlo – jméno pro ševce apod.), tak „podle vlastností tělesných a duševních“. Mnohé – vlastně všechno – nám napoví užití obecného slova „hladík“. *Hladíkem mohli předkové nazvat toho, kdo hladil v nepřeneseném smyslu slova; užíval stejnojmenného nástroje, ať už to byl hoblík nebo některý jiný. ... Hladík však mohl být i ten, jenž práci pouze předstíral.*

Zpravodaj

Odborné vzdělávání v zahraničí (do roku 2000 Zpravodaj VÚOŠ)

Vydavatel: Národní ústav odborného vzdělávání – Anna Konopásková

Weilova 6, 102 00 Praha 10 – Hostivař. Tel. 274 862 251, fax 274 863 380.

E-mail: konopask@nuov.cz <http://www.nuov.cz>

Vydávání povoleno MK ČR pod č. registrace E 10679.